

ЦЕНТР
ГРОМАДСЬКОГО
ЗДОРОВ'Я

Операційний посібник

«Розробка та фінансування
регіональних і місцевих програм
громадського здоров'я»

Час обирати здоров'я

ОПЕРАЦІЙНИЙ ПОСІБНИК **«Розробка та фінансування регіональних і місцевих програм громадського здоров'я»**

Колектив авторів:

Віктор Ляшко – експерт з питань громадського здоров'я, перший заступник генерального директора Центру громадського здоров'я в 2018–2019 рр.;

Наталія Півень – Представництво Європейського регіонального бюро ВООЗ в Україні;

Марина Брага, Альона Рижкова, Ірина Нагорна – Support to Decentralisation Reform in Ukraine U-LEAD with Europe

Віталій Приходько, Ірина Сорока, Ганна Глембоцька, Володимир Короленко – Центр громадського здоров'я МОЗ України.

Операційний посібник «Розробка та фінансування регіональних і місцевих програм громадського здоров'я» буде корисним для представників регіональних центрів громадського здоров'я, керівництва обласних державних адміністрацій та об'єднаних територіальних громад, закладів охорони здоров'я, представників неурядових організацій та ініціативних груп, які впроваджують ініціативи для поліпшення здоров'я місцевих громад.

Читач дізнається про міжсекторальну систему громадського здоров'я в Україні в контексті реформи, її оперативні функції та послуги, а також про можливості фінансування регіональних і місцевих програм і заходів громадського здоров'я. Керівництво об'єднаних територіальних громад дізнається про роль органів місцевого самоврядування в плануванні комплексних програм громадського здоров'я на рівні громади, а також отримує рекомендації щодо їх планування та організації.

Теоретична частина супроводжується прикладами місцевих ініціатив громадського здоров'я як України, так і інших країн.

Сподіваємося, цей посібник допоможе впровадити нові ініціативи, спрямовані на збереження здоров'я населення силами громад.

ЗМІСТ

Вступ	4
Створення та основні засади громадського здоров'я	5
Громадське здоров'я в контексті міжнародної та національної політики. Основні принципи та засади	8
Історія розвитку громадського здоров'я	11
Основні міжнародні документи у сфері громадського здоров'я	10
Алма-Атинська декларація ВООЗ з первинної медико-санітарної допомоги	10
Оттавська хартія зі зміцнення здоров'я	10
Рамкова конвенція ВООЗ боротьби проти тютюну	10
Міжнародні медико-санітарні правила	10
Політична декларація Ріо-де-Жанейро щодо соціальних детермінантів	11
Резолюція Генеральної Асамблеї ООН з профілактики та контролю за неінфекційними хворобами	11
Європейська політика в інтересах здоров'я та добробуту «Здоров'я-2020»	11
Європейський план дій з посилення потенціалу та послуг громадського здоров'я	11
Гельсінська заява щодо здоров'я у всіх політиках	11
План дій щодо профілактики та контролю за неінфекційними захворюваннями в Європейському регіоні ВООЗ на 2016–2025 рр.	12
Цілі сталого розвитку	12
Ключові функції та послуги громадського здоров'я	12
1. Епіднадгляд і оцінювання стану здоров'я та добробуту населення.	13
2. Моніторинг і реагування на небезпеки для здоров'я та надзвичайні ситуації у сфері охорони здоров'я.	13
3. Захист здоров'я, гарантування безпеки довілля, праці та безпечності харчових продуктів.	13
4. Зміцнення здоров'я, вплив на соціальні детермінанти та скорочення нерівності за показниками здоров'я.	13
5. Профілактика хвороб, раннє їх виявлення.	14
6. Забезпечення стратегічного управління в інтересах здоров'я та добробуту.	14
7. Забезпечення сфери громадського здоров'я кваліфікованими кадрами в достатній кількості.	14
8. Забезпечення функціонування організаційних структур і фінансування.	14
9. Інформаційно-роз'яснювальна діяльність (адвокація), комунікація та соціальна мобілізація в інтересах здоров'я.	14
10. Сприяння розвитку наукових досліджень у сфері громадського здоров'я для наукового обґрунтування політик і практичних втручань.	14
Підходи до взаємодії в системі охорони здоров'я, зокрема громадського здоров'я	16
Здоров'я у всіх політиках	16
Загальноурядовий підхід	16
Підхід залучення всього суспільства	16
Міжсекторальний підхід	17
Підхід, заснований на доказовій базі	17
Планування програм громадського здоров'я на регіональному та місцевому рівнях	18
Роль органів місцевого самоврядування в системі громадського здоров'я	18

Інфраструктура системи громадського здоров'я	19
Пріоритизація питань для регіональних і місцевих програм громадського здоров'я	21
Стратегічне планування комплексних програм громадського здоров'я	24
Оцінка наявного потенціалу	24
Дорожня карта розвитку	25
Етапи розробки регіональних і місцевих програм громадського здоров'я	28
Етап 1. Створення робочої групи	28
Етап 2. Збір і аналіз даних	28
Етап 3. Аналітичний огляд отриманих даних для формування політики	31
Етап 4. Організація дорадчого діалогу	31
Етап 5. Визначення цілей і завдань програми, розробка плану	31
Етап 6. Діяльність з моніторингу та оцінки	32
Етап 7. Планування бюджету	32
Питання громадського здоров'я, на які можна впливати на регіональному та місцевому рівні	34
На що може впливати керівництво громад?	34
Підхід «Здорове оточення»	38
Досягнення справедливості щодо здоров'я	38
Контроль за інфекційними хворобами	39
Епідеміологічний нагляд за інфекційними хворобами	39
Епідеміологічний нагляд за інфекційними хворобами, яким можна запобігти завдяки проведенню імунопрофілактики	40
Програми контролю ВІЛ-інфекції / СНІДу	41
Контроль за туберкульозом	41
Контроль інфекцій, пов'язаних з наданням медичної допомоги	42
Контроль за неінфекційними захворюваннями	43
Профілактика захворювань і промоція здоров'я	44
Поведінкові та біологічні фактори ризику	44
Вживання тютюну	45
Вживання алкоголю	46
Протидія насильству	47
Дорожньо-транспортний травматизм	48
Безпека на робочих місцях	48
Сексуальне здоров'я та контрацепція	49
Репродуктивне здоров'я жінок і чоловіків	50
Небезпечне переривання вагітності	50
Планування сім'ї	51
Здоров'я дітей дошкільного віку	52
Здоров'я підлітків	52
Безпека в навчальних закладах	53
Геріатричне здоров'я	53
Безпечне середовище життєдіяльності та санітарія	55
Водопостачання та водовідведення	55
Шум, вібрація та інші фізичні фактори	56
Атмосферне повітря	57
Допомога ефективному впровадженню програм громадського здоров'я	58